

ענף הבקר בכפר יחזקאל בטשת"ו

טבלה 1. תוצאת מפקד העדר בשנת תשט"ו

תאריכי המפקד	פרות	עגלות הרות	עגלות ס"ה	ראשים
1—10—1954	331	96	282	709
30—9—1955	304	92	258	654
ההפרש	—27	—4	—24	—55

העדר קטן ב־55 ראש בתשט"ו, אולם לעומת סוף תשי"ג הסתכמה ההפחתה ב־80 ראש, מ־734 ל־654 ראש. המגמה הזו של צמצום־מה של העדר בכללותו יש לראותה כההליך רצוי בהתחשב עם אפשרויות ייצור האספקה מחד והשאפה להעלות את רנטביליות הענף (העלאת התנובה) מאידך.

שנת תשט"ו צמדה בסימן עלייה ניכרת ב־תנובה הממוצעת של פרה בשנה. לעלייה זו כמה סיבות, והעיקריות: מזג־אוויר נוח בימות החורף, והרדות לזה — הספקה רצופה של מספוא ירוק, והסיבה השניה החשובה — סלקציה יסודית ב־עדר הפרות והרחקת פרות ירודות תנובה, חלשות בגופן וכדומה. במשך תשט"ו הוצאו 131 פרות ובסוף שנת תשט"ו קטן עדר הפרות ב־27 ראש, אולם התנובה הכללית עלתה על זו שבתשי"ד ב־16 אלף ק"ג. יצא, איפוא, שהתנובה הממוצעת לפרה ולשנה עלתה מ־4100 ק"ג ל־4540 ק"ג. שתי הטבלאות הניתנות להלן משקפות יפה את המצב בעדר בסוף תשט"ו.

טבלה 2. התנובה הממוצעת הפרה בשנים תשי"ד—תשט"ו

מספר הפרות שעמדו בממוצע בעדר	תשט"ו	תשי"ד
תנובה ממוצעת לפרה בשנה, ק"ג	4541,—	4102,—
התנובה בשומן לפרה בשנה, ק"ג	157,1	140,3
% השומן הממוצע	3,46	3,46
מספר ימי חליבה לפרה ולשנה	307,—	311,—
התנובה הממוצעת ליום חליבה, ק"ג	14,78	13,2
התנובה הממוצעת ליום הזנה, ק"ג	12,44	11,24
התנובה הכללית, ק"ג	1,468,559,—	1,452,135,—

בשנת תשט"ו המליטו בס"ה 240 פרות ו־98 מבכירות; נולדו 164 עגלות, 166 עגלים ו־11 ולדות נולדו מתים. כבר הוזכר לעיל שבתשט"ו הוצאו הרבה בהי מות מהעדר; לפי הספירה המדוייקת יוצא שנמ־כרו לחליבה ולגידול 64 פרות; הוצאו (רובן ל־שחיטה) עוד 67 פרות מסיבות סלקציה, זקנה ומחלות שונות ופרה אחת מתה מהתנפחות; ב־ס"ה יצאו את עדר הפרות 132 ראש; נוספו בתשט"ו 96 פרות מעדר המבכירות ו־9 פרות שנקנו מחוץ למושב. גם מעדר המבכירות נמכרו 57 ראש לגידול ולחליבה ו־7 מבכירות הוצאו מסיבת בירור ומחלות. כנראה שגם בכפרי־יחז קאל, כביתר המושבים הוותיקים, סרו מהעיקרון

גם ההתעברות היתה טובה בשנה האחרונה ואפשר לציין אף שיפור קל לעומת השנים הקוד־מות. מספר ההזרעות להתעברות אחת היה 1,6 וחשובה בעיקר העלייה באחוז ההתעברויות לא־תר הזרעה אחת. בתשי"ג התעברו לאחר הזרעה אחת 54,3% מכלל ההרות, בתשי"ד — 57% ובתשט"ו — 59,7%. תוצאות כאלה מתקרבות לסטנדרד האופטימלי, ועיקר הדאגה צריך להיות לשמור על הישג זה גם בעתיד. אגב, מן הראוי להזכיר, שבדרך כלל עדר כפרי־יחזקאל מצטיין כל השנים בפוריות שהיא למעלה מהרמה האר־צית, אף על פי שהתנאים האקלימיים באיזור זה אין לראותם כנוחים ביותר לגבי פריה ורבייה בעדר הבקר.

המפגרים בתנובה הממוצעת הינם מועט שבמור עט. איני יודע את מי לברך על הישג זה — מנר הלת ספר העדר, את ועדת הבקר או את הציבור כולו, שהינו חדור הכרה ושאיפה להתקדמות; על כל פנים כל אלה יש להם חלק בהישג „דימוקרטי” זה ברמת התנובה המשקית. ההישגים הנ”ל הם ב־56 המשקים הוותיקים, אולם משקי ההרחבה, גם הם אינם מפגרים כל עיקר ו־13 משקים מתוך 15 יכולים להתפאר ברמת תנובה ממוצעת ל־משק שנעה בין 4000 ק”ג ל־6500 ק”ג.

בכפרי־חזקאל לא התבלטה הנטייה להגדיל את עדר הפרות לכל משק, כפי שנתקלים בה במושבים אחרים. בתשט”ו, למשל, היו רק 3 משקים שהחזיקו 8־7 פרות והרוב הכי גדול, 40 משקים (מתוך 56 הוותיקים), הסתפקו בעדרים של 4—6 פרות. במשקי ההרחבה (15 בס”ה) טרם הגיעו ל־סטנדרד הנ”ל וב־10 מהם עדר הפרות עמד ב־תשט”ו על 4־3 פרות ורק 2 משקים כבר הגיעו לעדרים של 5 פרות. זהירות זו בהרחבת העדר היא במקומה, ביחוד כששוקדים על רמת ייצור גבוהה לכל פרה מחמת תנאי הרנטביליות הקשים, בהם נתון הענף בשנים האחרונות.

לבסוף נזכיר עוד את סיכומי הייצור לכל משק. בימים הראשונים היוותה גם ההכנסה ממכירת החלב סעיף נכבד בהכנסות הכלליות של המתישב (נוסף להכנסה ממכירת בקר לגידול ולחליבה), ואף על פי שבימינו אלה רבים נוטים לראות את עיקר ההכנסה ממכירת בקר (לגידול דול ואף לשחיטה) הרי משקי כפרי־חזקאל עודם מופיעים כספקים חשובים בשוק החלב; למעלה מ־80% של המשקים, ייצורם בתשט”ו הסתכם בתנובות שנעו בין 15.000 ל־30.000 ק”ג חלב למשק ו־16 משקים הגיעו לרמת ייצור שנעה בין 30 אלף ל־40 אלף ק”ג.

בדו”ח לשנת תשט”ו הובאה גם סקירה קצרה של המדריך א. הנדל על „משפחות בקר” בעדר המושב, הראויות לשמש חומר רבייה למטרות השבחה. כוונת העבודה הזו לגלות ולציין את „החומר הטוב” שבעדר, לשמור עליו לטובת הפרט ולטובת הכפר כולו. בסקירה הנ”ל הובאו גם פריטים על שיטת העבודה בגילוי המשפחות המצטיינות וכן צוינו היסודות להערכת הטיב. בעבור

של אי־מכירת עגלות בגיל הרך; לפי הדו”ח האחרון יוצא ש־33 עגלות בגילים שלפני ההרבעה נמכרו למשקים שונים לגידול ועוד 7 עגלות הוצאו מטעמי בירור ומסיבות מחלות. מצערת העובדה של פחת בלתי רגיל בעדר היונקות. מתו בתשט”ו 13 עגלות בגיל היונקות ו־7 מהן ממחלות שלשול. כידוע, אין הוצאת פרות מבורגרות גורמת בתנאים של היום הפסד כל שהוא לבעל העדר, ביחוד כשמדובר בפרות ירודות תנור, אולם אבדן עגלות בגיל היונקות, אין ספק שהוא גם כיום כרוך בהפסדים ניכרים ומן הראוי לבקש תרופה לתקלה זו.

בדו”ח אין למצא פרטים על גידול עגלים ל־בשר, ואין לדעת אם בדרך כלל לא קיים ענף זה במושב או שמחברת הדו”ח התעלמה מסעיף זה. ענין רב יש בדיאגרמה ובטבלאות על תנובות העדר. מהדיאגרמה הננו למדים שהתנובה הממוצעת לפרה עלתה בהדרגה, החל מתש”ח מ־3719 ק”ג עד ל־4514 ק”ג בתשט”ו. חשובה באופן מיוחד התמעטותן של פרות בעלות התנובה שעד 3000 ק”ג; בתשט”ו נמצאו בעדר כפרי־חזקאל בס”ה 4 פרות מסוג זה. מותר להניח שגם אלה לא היו נחשלות מטבען, ובדאי סיבות ארעיות (אי־התעברות בזמן, מקרה מחלה וכדומה) הן הן שגרמו לשפל זה בתנובה.

בשנת תשט”ו סוכמו תקופות החליבה של 248 פרות שסיימו תקופתן באותה שנה ו־85% מאלה הניבו תנובות שנעו בין 3500 ק”ג ל־8000 ק”ג. למעלה מ־50% של העדר בן — 248 פרות עמד על רמת תנובה שנעה בין 4500 ק”ג ל־8000 ק”ג. זוהי התקדמות הראויה לתשומת לב מיוחדת. חשוב לציין עוד שגם 14 מבכירות כלולות בחלק המובחר הזה (העידית) של העדר.

כתוצאה מהעליה בתנובה הממוצעת של כל פרה נתברר כמובן גם המשקים שעלו גם בתנובה הממוצעת לכל משק; העובדה המשמחת היא שב־תשט”ו היה רק משק אחד שתנובתו הממוצעת נעה בין 3000 ל־3500 ק”ג וכל שאר המשקים (55 בס”ה) תנובותיהם הממוצעות נעו בין 3500 ק”ג ל־6500 ק”ג. ב־47 משקים, כלומר ב־84% של המשקים, התנובה הממוצעת לכל משק נעה בין 4000 ק”ג ל־6500 ק”ג. פירוש הדבר שהמשקים

מחלת הפה והטלפים ואמצעי מניעתה

הפה — והזכר — גם בזירמה, אך הנגיף השרוי בנוזלים מת במהרה מיובש, מריקבון או מהחמצה. לא כן הנגיף אשר נמצא חבוי בתאי הרקמה, בעיקר בתאים של חיפוי הלשון, שם נוצרות בוועות אשר מתפקעות ומפרישות נוזל, אשר מכיל כמור יות עצומות של הנגיף; קרעי הרקמה עצמה אשר נושרים מהבוועות, משמרים את הנגיף לזמן רב; והדבר תלוי בתנאי יובש, ריקבון, קרינת השמש וכו', מהמספוא המזוהם בהפרשות אלה ומקרעי רקמת הבועות נדבקים בעלי חיים אחרים. בהתאם לרגישות בעל החיים, מידת חסינותו ובהתאם לדרגת האלימות של הנגיף, מופיעה המחלה כמגיפה קשה או קלה מאד.

חלק מהבהמות המבריאות שומרות את הנגיף בגופן במשך תקופה שאין לקבעה מראש ומפרישות אותו לסירוגין או באופן מתמיד מבלי להראות כל סימן שהן עצמן חולות או שהן נושאות את הנגיף. לא ידוע מתי הן מפרישות, ומדוע הן מפרישות לסירוגין או באופן מתמיד.

הבהמות האלה, הנושאות את הנגיף בסתר, מהוות את הסכנה העיקרית והגדולה ביותר, והן אשר גורמות להתפרצויות חדשות במקום הימצאן או בעדר שלתוכו הן מוכנסות ושהוא רגיש למחלה.

התפרצות המחלה בזמן האחרון, שוב הפנתה אליה את תשומת לבם של הבוקרים ושל הרופאים הוטרנריים כאחד.

זה עשר שנים שאירעה בארץ ההתפרצות הקשה האחרונה, אשר גרמה להפסדים קשים מאד בעדרי הבקר.

בחודש האחרון אנו עדים להתפרצות בממדים גדולים מאד בעדרים הערביים בצפון הארץ, אשר גרמה להפצת המחלה בין עדרי הצאן וגם בעדרי חלב ובשר ביישוב היהודי.

בטרם אגש לפירוט האמצעים שהביאו לידי מצב טוב זה, ברצוני להזכיר לוותיקי המקצוע את דרכי התפשטות המחלה, ולצעירים שבבוקרים, לתאר דבר שרבים מהם טרם ראו, ואנו תקוה כי לא יראו.

מחלת הפה והטלפים היא מחלה אשר נגרמת ע"י נגיף סנין. הנגיף אינו חי חפשי בטבע אלא אך ורק ברקמות של בעלי חיים מתאימים ורגישים, והרגישים במיוחד הם — לפי הסדר: הבקר, הצאן, הגמלים והחזירים. הרגישות של יתר בעלי החיים כה קטנה, עד שמותר לא להכליל אותם בסוג הרגישים.

בעל חיים רגיש נדבק במחלה, מפריש את הנגיף בעת ההתקפה החדה בחלב, בשתן, ברוק

דה ראשונה זו צוינו לטובה 18 משפחות של „אמהות“ ויעוצה העצה לראותן כגרעין להמשך ההשבחה של עדר הכפר. אין להוציא עדיין מסקנות ביחס לשיטת ההערכה של המשפחות המצטיינות, אולם עצם החתירה בכיוון זה חשובה למדי, ואם אפילו התוצאות לא תורגשנה מיד, הרי על כל פנים יש להתייחס לדבר בעין יפה ולסייע ככל האפשר בידי העוסקים בדבר.

הדו"ח לשנת תשט"ו מכיל עוד טבלאות מפורטות שיש בהן ענין רב לאנשי הכפר עצמו; ויש לציין שמנהלת ספר העדר, תרצה ויינשטיין, הגישה את החומר בצורה נוחה מאד וכל חבר שמעוניין במצב הענף יכול ל„רוץ“ בו ולמצוא על נקלה כל מספר שיעניין אותו. גם על הצורה

החיצונית הנאה וההקפדה על דיוק וניקיון בטב"לאות השונות מן הראוי להצביע באופן מיוחד.

כפר-יחזקאל רכשה לעצמה עוד מימיה הראשונים שם טוב כספק של בקר לגידול ולחליבה והדו"ח לשנת תשט"ו מוכיח שאין אנשי כפר זה בוטחים אך ורק בשם הטוב מימים עברו אלא שוקדים שלא לפגר גם בתקופה של שיאים מודרניים בענף הבקר. מכאן התקווה והביטחון שגם לעתיד לבוא ידעו לשמור על עמדתם המיוחדת כספקים של בקר להקמת ופיתוח עדרים חדשים ברחבי הארץ.

רוכז לפי הדו"ח לשנת תשט"ו

ע"י י. ע.